

ilmankongressissa. Suuressa kokouksessa tapahtuu aina paljon kaikenlaista eikä yksi ihminen voi nähdä kaikkea. Niinpä häneltä on jäänyt havaitsematta, että ruotsalaisen *Rolf Torstendablin* osaltaan johtamassa historiografiasessiossakin oli oma suomalaispanoksensa, joskin mutkan kautta. Mutka osoittaa kuitenkin, että norjalaiset kollegat ovat tehneet rajusti töitä kongressin hyväksi. Kerron lyhyesti.

Kun oli käynyt selväksi, että historiografiasessioon ei mahdu yhtään alustusta Pohjoismaista, ryhdyttiin Oslossa pohtimaan tilanteen korjaamista. Professori *Jan Eivind Myhren* aloitteesta koottiin suunnitteluryhmä, johon allekirjoittanutkin tuli kutsutuksi. Tämä ryhmä sitten päätti järjestää Pohjoismaiden historian tutkimuksen ja kirjoittamisen kehitystä 1900-luvulla käsittelevän seminaarin, mikä onnistuikin syksyllä 1999. Suomesta olivat alustajina dosentit *Henrik Meinander* ja *John Strömberg* sekä tohtorit *Pekka Abtiainen* ja *Jukka Tervonen*. Seminaarin anti ei ollut aivan niin yhtenäinen ja linjakas kuin oli toivottu, eikä toiseen seminaariin enää ollut aikaa, mutta päätökseksi tuli, että norjalaiset toimittavat seminaariaineistosta kirjan, joka tulee levitykseen maailmankongressin historiografiakeskustelujen yhteydessä.

Näin sitten kävikin, ja historiankirjoituksen historiasta kiinnostuneille oli tarjota tuhti tietopaketti, *Frank Meyerin* ja *Jan Eivind Myhren* toimittama "Nordic Historiography in the 20'th Century" (Tid og Tanke No.5, Publication Series, Department of History, University of Oslo, 352 s.). Kirja on ensimmäinen koko Pohjolaa kattava historiografinen teos, hyvin käyttökelpoinen vaikka kurssikirjana, ja paljon hyviä kysymyksiä sekä käsittelevä että nostava. Jos siis maailmankongressi Bergholmille näyttäytyikin voittopuolisesti "masentavan mielenkiinnostomalta", niin kaikenlaista sentään "kömpelöissä kulisseissakin" tapahtui. Ja siitä on kiittäminen nimenomaan norjalaisia, jotka tekivät vaivojaan säästelemättä raakaa työtä ja rajusti.

AKI RASILAINEN

Normatiivisesta näkökohdasta lainsäädäntöhistoriassa

Valt. lis. Aki Rasilainen vastaa professori Osmo Jussilalle (ks. HAik 3, s. 259).

■ Jussilan mukaan autonomia oli rajoituttu jo ennen helmikuun manifestia, koska Venäjän ministerit olivat onnistuneet pyrkimyksissään painostaa Suomen säätyjä ja ministerivaltiosuhteeriä omaksumaan lainsäädäntökysymyksissä näiden haluamia mielipiteitä ja päätöksiä. Jussilan käsityksen mukaan helmikuun manifestissa positivoitu säätyjen lausunnonantajien rooli olisi siksi oikeudellisessakin mielessä edustanut lainsäädäntökäytännön jatkuvuutta.

Tässä kohden Jussila kuitenkin ikävällä tavalla tekee Humen giljotiinina tunnetun periaatteen vastaisesti normatiivisia johtopäätöksiä faktisista asiantiloista. Tarkoitin tällä sitä, että oikeushistoriantutkimuksessa ei voida tehdä päätelmiä oikeustilasta tutkimalla yksinomaan käyttäytymistä ottamatta huomioon sitä oikeuskäsitystä, jonka ohjaamaa ja seurausta tuo käyttäytymisen on. Se, että säädöt tosiasiallisissa yksittäistapauksissa ennen manifestia taipuivat Venäjän ministerien tahtoon, ei tarkoita, että ne olisivat mieltäneet olleensa siihen sillä tavalla kaikissa tapauksissa oikeudellisesti velvollisia kuin manifestissa säädettiin. Valta ei yksittäistapauksissa vielä ole oikeutta, vaan se edellyttää pitkään jatkunutta käytäntöä.

Jussilan varhaistöissä on ansiokkaasti eritelty toisaalta venäläistä ja toisaalta suomalaista oikeuskäsitystä. Kuten Jussila myöhemmin on osoittanut vuorovaikutus Raja-joen ylitse lainvalmistelussa oli vilkasta. Tätä en ole missään vaiheessa kiistänyt. Eriävät oikeuskäsitykset siksi kyllä tunnettiin ja otettiin osapuolten omassa käyttäytymises-

sä vastavuoroisesti huomioon. Arvioitaessa helmikuun manifestiin kirjoitettua lainsäädännön toimivaltajärjestelmää näiden oikeuskäsitysten kannalta ratkaisevaa ei kuitenkaan ole lainvalmistelu, vaan päätösvallan käyttäminen lainsäätämisvaiheessa. Tässä suhteessa manifesti merkitsi muutosta paitsi lainsäädäntökäytännössä myös venäläisen osapuolen oikeuskäsityksissä. Ennen manifestia venäläiset olivat kunnioittaneet suomalaisten oikeuskäsitystä ja tyytyneet yksittäisiin lainsäädäntöhankkeisiin kohdistuneisiin painostustoimenpiteisiin. Nämä olivat poikkeuksia. Sääntönä ja käytäntönä sen sijaan oli, että suuriruhtinas hyväksyi säätyjen lakiesitykset sellaisenaan muuttamatta niitä yksipuolisesti. Kuten Jussilakin totea arvattavissa oli, etteivät säädyt enää asevelvollisuuskysymyksessä taipuisikaan, vaan vetoaisivat oman oikeuskäsityksensä

mukaiseen suuriruhtinaaseen rinnasteiseen asemaansa lainsäädäntöorganina. Siksi venäläinen osapuoli manifestoi oman oikeuskäsityksensä ja muutti oikeustilaa. Venäläisten organien määräävästä asemasta oli määrä tehdä sääntö, kun suomalaisten organien lausuntoja otettaisiin vain poikkeuksellisesti huomioon.

Hyväksi lopuksi on todettava, että olen Jussilan kanssa täysin samaa mieltä, että tässä asiassa olennaista on lainsäädäntökäytäntö, koska käytäntö luo oikeutta. Oikeutta luovaa käytäntöä ei kuitenkaan synny Jussilan hyvin tutkimassa lainvalmistelussa, vaan käytettäessä päätösvaltaa oikeusjärjestyksen sisällöstä.

Keskustelu yleisvaltakunnallisen lainsäädännön taustasta ja toteutuksesta päättyy tähän.

Toimitus.